

вважає, що в умовах перехідного періоду «авторитаризм (...) часто виявляв себе дієвим засобом утвердження позитивних суспільних тенденцій, важливим консолідуючим фактором». Ю.І. Терещенко характеризує П.П. Скоропадського, як непересічну особистість, що спиралась у своїх діях на національну традицію державотворення.

Директор Науково-дослідного інституту козацтва при Інституті історії України НАН, доктор історичних наук Т. В. Чухліб наголошує на історичній спадкоємності гетьманатів Б. Хмельницького і П. П. Скоропадського. Коментуючи в періодичних виданнях розвиток політичної ситуації в сучасній Україні, Т. В. Чухліб зазначає, що першим практичним кроком до відновлення «третього гетьманату» стало утворення наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років Українського козацтва як національно-патріотичної громадської організації. На думку дослідника, ідеологією відродженого традиційного українського державного устрою має бути козацьке звичаєве право.

Синтезом активної наукової і громадсько-політичної роботи є діяльність доктора історичних наук П. П. Гай-Нижника. Будучи одним з провідних вітчизняних дослідників гетьманату П. П. Скоропадського, науковець водночас є лідером націонал-консервативної політичної партії «Булава». Партія позиціонує себе як продовжувача ідейної традиції українського консерватизму, пропагує ідеї встановлення сильної гетьманської влади, класократії, суспільного солідаризму, націоналізації стратегічно важливих галузей економіки і створення професійної армії. Згідно задуму П. П. Гай-Нижника «Булава» має здійснити консервативну революцію, яка «зламає кланову й охлократично-плутократичну владу в Україні».

Таким чином, ми приходимо до висновку про існування у сфері сучасної української політичної культури консервативного сегменту. Частина його представників вважають себе ідейними спадкоємцями гетьманату П. П. Скоропадського. Поява прихильників консервативної ідеології була зумовлена особливістю українського процесу державотворення наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Сприятливі передумови для відродження гетьманського руху в Україні склалися завдяки декларації урядовими колами політики повернення до традиційних українських цінностей, появі громадських організацій козацтва, формуванню багатопартійної політичної системи та активізації культурного обміну з західною українською діаспорою. Водночас, пострадянська вітчизняна історіографія відмовилась від найбільш одіозних негативних оцінок режиму гетьманату П. П. Скоропадського.

Основними напрямками реставрації ідеології «третього гетьманату» його прибічники вважають поглиблене вивчення історії національного державотворення, адаптацію норм звичаєвого козацького права до умов постіндустріального суспільства та пропаганду толерантності до авторитарних форм правління.

ДИСКУРС ЩОДО ПЕРЕГЛЯДУ КОНЦЕПЦІЙ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ТА КОРДОНІВ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ

Мурадян В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Усі люди народжені вільними та рівними у своїй гідності та правах. Так записано у першій статті Загальної Декларації Прав Людини – основному міжнародному документі, що закріплює перелік основних прав людини, які є загальновизнаними мають захищатися у будь-якій точці планети та застосовуватися щодо усіх людей незалежно від їхнього статусу, раси, релігії, інших ознак. Сам факт існування такого документу вже свідчить про рівень розвитку суспільства, у якому усі люди проголошуються рівними та за ними визнаються певні права. «Вони (люди) наділені розумом та свідомістю та мають поводитися один до одного у дусі братства» - продовжується у тій же статті. Важно зазначити, що цю конвенцію

писали люди, які пережили події Другої Світової війни, об'єдналися в ООН та вирішили зробити все, що в їхніх силах аби попередити настання наступної такої війни. Розуміння контексту прийняття декларації важливе для продовження дослідження теми статті.

Стаття 13 того ж самого документу каже про наступне:

– кожен має право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання у межах кордонів своєї країни;

– кожен має право залишити будь-яку країну, включаючи свою, та повернутися у свою країну.

Таким чином можна зробити висновок, що автори декларації зробили основний акцент на суверенітеті держав та непорушності їх національних кордонів. Такий вибір може бути пов'язаний з обставинами часу, у якому цей документ. Тим не менше, сучасні процеси глобалізації, приклади тісної інтеграції суспільств з утворенням наднаціональних інститутів, оновлені філософські концепції щодо категоризації людства створюють підґрунтя для диспуту стосовно розуміння національного суверенітету, перегляду розуміння національних кордонів та особливо частини першої зазначеної статті.

Такі важливі концепції як національний суверенітет розроблялися науковцями та вченими ще у XVI сторіччі з перших робіт Жана Бодена, який тоді формулював це поняття як необмежену владу монарху над підданими, яка належала йому за природним правом. З тих пір поняття суверенітету зазнало багато змін та має як вузьке так і широке тлумачення. Концепція державного кордону – поняття ще старіше та з першої точки зору зовсім базове не може викликати будь яких сумнівів або проблем з тлумаченням. Тим не менше, сьогодні, у XXI сторіччі, коли в супереч існуючому порядку у міжнародному праві одна країна «Р» змінює державні кордони без згоди та в супереч законодавству іншої країни «У», постає логічне запитання стосовно необхідності адаптації існуючих парадигм та перегляду позиції стосовно цих концепцій.

Необхідність перегляду концепцій викликана також одним природним феноменом, що обумовлює вектори розвитку суспільства в цілому від моменту започаткування людської раси – міграцією. Розвинута від необхідності у пошуку нових ресурсів для виживання до звичайного бажання нового досвіду, міграція у глобалізованому суспільстві набула таких масштабів, про які не могли подумати автори та наступні редактори ідей про державний суверенітет та кордони. Цікавим фактором також є джерело виникнення таких концепцій та в цілому правил існування сучасного світу: більшість таких концепцій була розроблена у західній цивілізації та потім розповсюджена по світові. І саме на заході були створені перші міжнародні документи, як, наприклад, і Загальна Декларація Прав Людини.

З точки зору звичайної людини світ сьогодні – це багато можливостей. Найголовніше – обрати свій пріоритет та рухатися в напрямку досягнення успіхів на цьому шляху. З точки зору міжнародного законодавства всі люди рівні та вільні, тому мають мати рівну кількість можливостей, принаймні з тих позицій, за які відповідальні держави. Але на жаль це не відповідає дійсності. Якщо у громадянина Пакистану, наприклад, у дослідженні гірських порід або фауни, він не зможе реалізуватися на 100%, оскільки не матиме можливості потрапити до Скалистих гір, Андів, Піренеїв або подивитися на гори у Норвегії навіть якщо матиме гроші для подорожей у ці частини світу. Проблема для нього полягає саме в розуміннях державного суверенітету та кордонів, оскільки він не зможе отримати візу, наявність якої є обов'язковою умовою згідно з інтересами державного суверенітету деякого переліку країн (для громадян Пакистану – 90 % усіх країн у світі).

Це одне з прикладів, який свідчить про необхідність перегляду існуючих парадигм у контексті глобалізації та прав людини. У розвиток такої думки можна зазначити й більш радикальний, але тим не менше релевантний аргумент паннаціональності: якщо всі люди рівні та народжені на цій планеті, то принаймні всі нематеріальні блага цієї планети належать усім однаково. В такому розумінні не є припустимим обмежувати можливість будь-якої людини проживати на будь-якій території, що не має спеціалізованого статусу з обмеженим доступом. Таким чином, людина, яка народилася будь де може самостійно

обирати місце свого проживання незалежно від того, в якій країні це місце знаходиться. Це ставить серйозні запитання стосовно визначення державних кордонів та держави в цілому.

Звичайно, що такі поняття не знайдуть відгуку в урядах сучасних держав, а деякі люди взагалі назвуть їх утопічними. Тим не менше, філософський дискурс с цього приводу вже давно розпочато, що в свою чергу свідчить про невідворотну популяризацію цієї теми.

ФЕНОМЕН ПРАВОСВІДОМОСТІ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ ДИНАМІЦІ

Мурадян Н. С.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», м. Харків

В умовах сучасності важливе значення має правосвідомість суспільства у всіх сферах її буття. Розвиток якості державотворення та темпи демократизації в межах усїєї соціальної системи мають значний вплив на рівень домінуючої правової культури та індивідуальної правосвідомості. На формування та розвиток правосвідомості впливають такі чинники як культурні, соціальні, правові, політичні, економічні, моральні та релігійні фактори. Однією з найважливіших вимог є підвищення рівня правової культури та правосвідомості наших співвітчизників, адже сформованість європейського за сутнісними характеристиками менталітету є чи не найістотнішою з передумов європеїзації нашого суспільства.

Продовж розвитку суспільства правосвідомість як соціальний феномен пройшла значний шлях. Важливим фактором середовища особистості є досвід людини пов'язаний з її приналежністю до певної культури, яка має свої закономірності розвитку, що відбиваються в пануючих цінностях і поведінці людей, дотриманні певних ритуалів, традиціях і віруваннях, які передаються з покоління до поколінь. Отже суспільна правосвідомість складається з сукупності індивідуальних і в різну історичну епоху відбиває певний рівень цивілізаційного розвитку країни та її соціально-культурні особливості.

В Міфологічний період виникли перші ознаки феномену правосвідомості, так зване «таліонне право». Дане право включало в себе справедливість та виховання в правосвідомості морального обов'язку. Залежно від ступеня усвідомлення необхідності, справедливості, важливості обов'язку, і, відповідно, ставлення до нього, вимоги обов'язку здійснювалися на різних рівнях добровільності: від виконання за примусом або через боязнь громадської думки, до слідування обов'язку за внутрішньою потребою. В Античну епоху філософське осмислення сутності права пройшло тривалий шлях у своєму розвитку від змішування проблем моралі і права у вченнях античних натурфілософів до появи положень про загальність моральних і правових норм, правосвідомість, політичний характер права, політичну природу людини і закону як їх писаної декларації. Дані положення стали основою європейської політичної та правової думки. Правова свідомість Середньовіччя була сформована на ключових поняттях справедливості, права, законності, і головним джерелом суспільство мало Біблію. Середньовічна правова думка заперечувала, що на суспільстві лежить вина за вчинення злочину окремою особою, не визнавала обмеженої осудності людини, відкидала можливість допущення помилок суддями тощо. Правова думка Середньовіччя вважала, що справедливість зобов'язує застосовувати до винних тільки два крайніх заходи: або жорстоке покарання у повному обсязі, або помилування. У правосвідомості тогочасного суспільства присутня повага до закону, переконаність в його безперечності, віра в його фундаментальне значення для нормального людського співжиття. В епоху Відродження головна увага приділялась ідеям свободи індивіда, його самоцінності. Гарантія рівності і справедливості - запорука свободи особи. У період Відродження оновлюється давня концепція суспільного договору, яким пояснювалась як причина виникнення держави, так і легітимність державної влади. Акцент робився на значенні вільного виявлення своєї волі всіма організованими в державу людьми. В епоху Нового часу формується природне право. Свобода будь-якої людини використовувалась за власними силами і на власний розсуд для збереження своєї власної природи, власного життя. Всебічно розвивалася теорія представницької влади і суверенітету народу, наслідком